

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ПО ОКЕАНОЛОГИЯ

Утвърдил:

(проф. д-р В. Тодорова, Директор на ИО-БАН)

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ, УСТАНОВЯВАНЕ И САНКЦИОНИРАНЕ НА ИЗПИТНИ ИЗМАМИ, ПЛАГИАТСТВО И НЕДОСТОВЕРНОСТ НА НАУЧНИ ДАННИ В НАУЧНИ ТРУДОВЕ

**прилагани към лица, заемащи академични и неакадемични длъжности, както и в
процедурите по придобиване на ОНС „Доктор“ и НС „Доктор на науките“ в
Институт по океанология - БАН**

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (Доп. – 07.11.2025 г.) Настоящите правила регламентират реда и процедурите за предотвратяване, установяване и санкциониране на изпитни измами, плагиатство и недостоверност на научни данни в научните трудове на лица, заемащи академични и неакадемични длъжности, както и в процедурите по придобиване на ОНС „Доктор“ и НС „Доктор на науките“, провеждани в Институт по океанология при Българската академия на науките (ИО - БАН).

Чл. 2. Настоящите правила се основават на следните документи:

1. Закон за висшето образование;
2. Закон за развитието на академичния състав в Република България;
3. Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България;
4. Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в БАН.
5. Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Институт по океанология – БАН;
6. Правилник за дейността на ИО-БАН;
7. Правилник за дейността на Центъра за обучение (ЦО) и Академичния съвет (АС) при БАН.
8. Етичен кодекс на служителите в БАН.

Чл. 3. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) Проверките на сигнали по настоящите Правила се образуват и провеждат на принципа на субсидиарността – в случай, че пред Комисията по академична етика към министъра на образованието и науката, създадена на основание чл. 30а от ЗРАСРБ, няма образувана проверка по сигнал, който е приет за разглеждане като допустим по реда на чл. 30, ал. 6 от ЗРАСРБ.

(2) Проверките на сигнали по настоящите Правила се образуват и провеждат независимо от сигнализирането на прокуратурата по реда на Наказателно процесуалния кодекс (НПК), евентуално образуването на производството от частен характер по тѣжба на пострадалото лице във връзка с извършено престѣпление по чл. 173 от Наказателния кодекс (НК) или граждански иск за нарушено авторство и авторски права по гражданскоправен ред.

II. УСТАНОВЯВАНЕ И САНКЦИОНИРАНЕ НА ИЗПИТНА ИЗМАМА НА КАНДИДАТ-ДОКТОРАНТИТЕ И ДОКТОРАНТИТЕ

Чл. 4. При стартиране на процедура по прием на докторанти в ИО-БАН, редовността на документите на кандидатите се проверява от Комисия за проверка на документи (назначена със заповед на Директора), на която председател е Научният секретар, а членове са ръководителят на научна секция, към която е заявена докторантурата и експерт у.ч.р. в „Човешки ресурси“. При установяване на фалшифицирани, подправени или попълнени с неверни данни документи от страна на кандидат - докторант, комисията взема решение за недопускане до участие в настоящия и в бъдещи конкурси на ИО-БАН. За решението се съставя протокол, подписан от членовете на комисията и се докладва на Директора на ИО-БАН. Директорът на ИО - БАН уведомява писмено недопуснатият кандидат, като се посочват и мотивите за недопускането му. В 7-дневен срок от датата на уведомяването, недопуснатият до участие в конкурса кандидат може да обжалва наложената санкция като подаде писмено възражение до Директора на ИО - БАН. Директорът на ИО - БАН възлага на нова комисия от трима души - хабилитирани лица, да се произнесе по възражението. Въз основа на доклада на комисията се взема окончателно решение в срок до 10 дни от получаване на възражението.

Чл. 5. Конкурсните изпити за докторантури и изпитът по специалността на докторската програма, заложен в индивидуалния план на докторанта, се провеждат от комисия, която се предлага от НС на ИО - БАН и се назначава от Директора. Конкурсът за докторанти и изпитът по специалността на докторската програма се състои от писмен и устен изпит.

Чл. 6. (Доп. – 07.11.2025 г.) По време на писмено изпитване не се разрешава ползването и достѣпът до следните предмети:

1. учебни материали (учебници, сборници, ръководства, наръчници, справочници и други учебни пособия), освен ако Председателят на изпитната комисия изрично не е разрешил това;

2. преносими компютри, таблети, както и всякакви други електронни устройства, използвани като средства за съхранение и възпроизвеждане на текст, звук и образ, освен ако Председателят на изпитната комисия не е разрешил ползването на подобни устройства, необходими за конкретния случай;

3. мобилни телефони, хендсфри, слушалки и други технически средства за комуникация;

4. други нерегламентирани помощни предмети и материали, които не са разрешени от Председателя на изпитната комисия и нямат отношение към провеждането на изпита.

Чл. 7. (Доп. – 07.11.2025 г.) Като изпитна измама от страна на кандидат-докторантите и докторантите при явяване на писмено изпитване се класифицират следните действия:

1. употреба без разрешение от Председателя на изпитната комисия на някои от изброените в чл. 6 предмети и устройства;
2. преписване или опит за преписване по време на писменото изпитване за проверка на знанията и уменията на кандидат - докторантите и докторантите;
3. подсказване по време на писменото изпитване;
4. облагодетелстване на кандидатите за докторанти и докторантите или поставянето им при субективни условия, в т.ч. ходатайства за вземане на изпит от страна на служители на Институт по океанология при БАН или други заинтересовани лица;
5. ако се установи, че вместо кандидата за докторант /докторанта се явява друго лице;
6. ако кандидатът за докторант /докторантът говори по време на писменото изпитване;
7. при установяване на фалшифициране и подмяна на изпитни резултати;
8. при установяване на фалшифициране, укриване, подправяне на документи, попълване на неверни данни и други документни измами;
9. при неразрешено изнасяне и разпространяване на изпитен материал.

Чл. 8. (Нов – 07.11.2025 г.) Изпитите в Институт по океанология при БАН се провеждат при стриктно спазване на действащото българско законодателство и на всички вътрешни правила.

Чл. 9. (Нов – 07.11.2025 г.) При явяване на изпит, кандидатите за докторанти и докторантите се легитимират чрез представяне на валиден документ за самоличност.

Чл. 10. (Нов – 07.11.2025 г.) По време на провеждане на писменото изпитване, кандидатите за докторанти и докторантите са длъжни да спазват следните правила:

1. Личните вещи се поставят на място в залата, посочено от изпитната комисия.
2. Кандидатите за докторанти и докторантите имат достъп до личните си вещи като документ за самоличност, лекарства, вода и др. в присъствието на член от изпитната комисия.
3. По преценка на изпитната комисия, някои лични вещи, които създават предпоставки за измама, могат да бъдат забранени за използване и достъпът до тях да бъде ограничен.

Чл. 11. (Нов – 07.11.2025 г.) Изпитните комисии, отговорни за провеждане на изпитите трябва да създадат условия, които не толерират и не поощряват измами от страна на кандидатите за докторанти и докторантите при явяване на писмен изпит.

Чл. 12. (Доп. – 07.11.2025 г.) Установяването на изпитна измама се осъществява в деня на писменото изпитване от изпитната комисия.

1. В случай на измама, опит за измама или за възпрепятстване на провеждането на писменото изпитване, изпитната комисия оформя писмен протокол, подписан от членовете на изпитната комисия, от уличения в измама или опит за измама и от двама свидетели. При отказ на уличения в измама или опит за измама да подпише протокола, двама свидетели удостоверяват отказа му със своите подписи.

2. При установяване на изпитна измама или опит за измама от страна на кандидат за докторант или докторант, изпитната комисия взема решение за анулиране на съответния изпит. Решението се посочва в протокола по чл. 12, ал. 1, който се докладва пред Научния съвет на Институт по океанология при БАН. По предложение на Научния съвет (със заповед на Директора), на докторанта могат да бъдат наложени допълнителни санкции като забележка, предупреждение за отчисляване без право на защита или отчисляване без право на защита. Санкциите се налагат в едномесечен срок от установяването на измамата. В 7-дневен срок, кандидат-докторантът или докторантът може да обжалва наложената му санкция, като подаде писмено възражение до НС на ИО-БАН.

III. УСТАНОВЯВАНЕ, ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И САНКЦИОНИРАНЕ НА ПЛАГИАТСТВО И НЕДОСТОВЕРНОСТ НА НАУЧНИ ДАННИ В НАУЧНИ ТРУДОВЕ

Чл. 13. (Доп. – 07.11.2025 г.) (1) Съгласно § 1, т.7. от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ, „Плагатство“ е представяне за собствени на трудове, които изцяло или частично са написани или създадени от друго, или използването на публикувани от друго научни резултати, без позоваване или цитиране в процедурите за придобиване на научни степени или за заемане на академични длъжности.

(2) „Недостоверност на представените научни данни“ има същия смисъл, както по § 1, т. 17 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ – умишлено използване на неистински и/или манипулирани изходни данни при създаването на научен труд.

Чл. 14. Като форми на плагатство се определят:

1. Директно цитиране на текст, данни, илюстрации, таблици и други научни резултати, без позоваване на източника.

2. Копиране на раздели от книги, публикации, доклади, монографии, дисертации и научни тези без подходящо цитиране.

3. Кражба на идеи, задачи, експериментални постановки или резултати.

4. Използване на параграфи от работа на друг автор, без позоваване.

5. Използване идеите на някой друг автор, без да се цитира първоизточника.

6. Копиране и вмъкване на текстове от интернет или онлайн източник и представяне като собствена работа, без да се дава правилна препратка (цитиране).

Чл. 15. Задължение на научния ръководител на докторанта е да го запознае с принципите и начините на използване на чужди изследвания и публикации, правилата на цитиране и опасностите при нарушаване на приетите правни норми и научна етика и да съблюдава за спазването им през всички етапи от разработването на докторантурата.

Чл. 16. Дисертационният труд трябва да съдържа научни или научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката.

Чл. 17. (Доп. – 07.11.2025 г.) Институтът по океанология - БАН осигурява използването на специализирана система за разкриване на плагатство StrikePlagiarism (<https://www.strikeplagiarism.com/en/>) за проверка оригиналността на дисертационни и научни трудове и разкриване на плагатство (<https://www.strikeplagiarism.com/en/>).

Чл. 18. Оценката на дисертационен труд за наличие на плагатство се основава на три основни критерия:

1. Сходство - всеки текстов фрагмент, който има "характер на авторство и творческа работа", заимстван от някой друг, трябва да има цитат и да бъде отразен в списъка с препратки (библиография).

2. Сходство на собствен труд - всеки текстов фрагмент, заимстван от собствена разработка, която преди това е била публикувана, трябва да има връзка с автора и да бъде отразена в библиографията.

3. Манипулация чрез промяна на език, стил, правопис, препинателни знаци – при наличие на умишлено манипулиране на текста, за да се скрие плагиатство. Поради евентуални технически несъвършенства на системата, всеки случай на манипулация трябва да бъде внимателно проучен от експерт.

Чл. 19. Системата StrikePlagiarism обобщава крайната оценка от проверката чрез два коефициента за сходство – Коефициент 1 (KC1) и Коефициент 2 (KC2). Стойностите на коефициентите са заложи в системата StrikePlagiarism.

1. Стойността на KC1 определя „коя част от документите съдържа фраза от 5 думи или по-дълга, открити в домашната база данни на университета, базата данни RefBooks или Интернет ресурси“.

Превишаването на допустимите стойности на коефициент 1 може да означава прекомерна употреба на заемки (от трудове на други автори) в документа. Тъй като има много често използвани фрази, които се състоят от пет и повече думи, превишаването на този коефициент отчита единствено възможността документът да съдържа неоригинален текст и, като правило, се изисква да бъде допълнително верифициран от човек, оторизиран за това (научен ръководител или друг компетентен експерт). Максималната стойност на KC1, препоръчвана от авторите на системата, е 50%, но по-високите стойности не посочват автоматично плагиатство.

2. Стойността на KC2 определя „коя част от документите съдържа фраза от 25 думи или повече, открити в посочените по-горе бази данни“.

Препоръчва се задълбочен анализ на всички доклади, за които KC2 надвишава 5%. Превишаването на възприетата стойност е много сигурен признак за наличието на неавторско съдържание в документ. Тъй като идентични фрази от 25 думи не съществуват нормално в езика, наличието на такива е достоверен признак за заемки. Всяка такава заемка трябва да бъде проверена от оторизиран човек (научен ръководител или друг компетентен експерт), тъй като е възможно да е цитиране, което е правилно маркирано като такова в документа. Максималната стойност, препоръчвана от създателите на системата за KC2, е 5%.

Основна цел на доклада за сходство е да определи точната пропорция на възможните прилики на проверен текст в сравнение със съдържанието на Базите данни и Интернет източниците, които използва системата. Целта на системата не е да декларира дали текстът е написан самостоятелно или не, а да предостави необходимите материали, за да формира становище по отношение на неговата оригиналност. Следователно, Докладът за сходство трябва винаги да се разглежда от компетентно лице. По-конкретно, документът не трябва да се оценява само на базата на процентите на Коефициентите на сходство. Необходимо е да се провери съдържанието на документите – дали цитатите са отбелязани и дали са от документи, изброени под списъка с референции. Системата за проверка за плагиатство не определя кой документ е бил създаден пръв - този, анализиран от системата или този, който се счита за източник. В случай на съмнения, потребителят не може да установи, единствено въз основа на Доклада за сходност, кой от документите е оригиналът и кой е бил копиран. Това заключение може да бъде резултат само от подробен анализ на двата документа. Доклада за сходство включва и раздел Предупреждения и сигнали, който показва наличие на знаци от азбука, различни от

основната в целия документ, бели знаци и символи, микропространства между знаците и други специфични символи, които могат да бъдат опит за прикриване на плагиатство.

Чл. 20. (Доп. – 07.11.2025 г.) Преди даване ход на защита в процедурите по придобиване на ОНС „Доктор“ и НС „Доктор на науките“, дисертационният труд трябва да бъде проверен за наличие на сходство чрез споменатата по-горе система. Докторантът изпраща научния си труд във формат DOC и DOCX до оторизиран квалифициран специалист по темата на дисертацията/Ръководител секция, който извършва проверка. Системата автоматично издава доклад, съдържащ информация за наличие или отсъствие на сходство и за оригиналност на текста. Оценката се изразява в проценти, които се съпоставят с допустимите коефициенти, препоръчвани от авторите на системата и приети от Научния съвет на ИО-БАН. Докладът за сходство на текста на дисертационния труд трябва винаги да бъде анализиран от компетентен в съответната научна област специалист. В частност, документът не може да се оценява единствено по коефициента на съвпадение. Трябва също да се провери съдържанието на документа – дали цитиранията са маркирани като такива и дали източниците са изброени в библиографията.

Докладът от проверката се изпраща на докторанта и неговия научен ръководител, с копие до ръководителя на научната секция, където е зачислен докторанта.

При отсъствие на плагиатство, докторантът се допуска до процедура за защита.

Чл. 21. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) При констатиране на нарушения, подлагащи под съмнение оригиналността на дисертационен труд или достоверността на научните данни, по време на неговата подготовка или на научна статия подлежаща на печат, се сезира Ръководителят на съответното звено (Директор на ИО - БАН). Сигналът, заедно с приложенията към него, се подава в деловодството на ИО-БАН на хартиен носител или по електронен път.

(2) След получаване на сигнала, директорът го изпраща до зам. директор, който съвместно с един правоспособен юрист и един специалист „Човешки ресурси“ в 7-дневен срок от деня, следващ деня на получаване на сигнала и приложените към него материали, извършват проверка на допустимостта на същия.

(3) Допуснатите до разглеждане сигнали и приложените към тях материали се изпращат от зам. директора до Етичната комисия на Института по океанология – БАН.

(4) Етичната комисия разглежда сигнала като следва процедурата, описана в Правила за работа на Комисията. В хода на проверката Комисията не е обвързана единствено от твърденията и доказателствата, представени в сигнала, а може да изиска допълнителни документи, необходими за осъществяване на проверката, с цел установяване на обективната истина. Експертите трябва да са хабилитирани в същата специалност или в същото професионално направление, в което е лицето, автор на проверяваната публикация/публикации.

(5) Етичната комисия задължително запознава лицето с подадения срещу него сигнал и приложените доказателства, с доказателствата, служебно събрани в хода на проверката, като му дава възможност в 7 дневен срок да изрази своето мнение, вкл. и да представи допълнителни доказателства или да поиска събирането на такива.

(6) При необходимост Етичната комисия може да изиска от ръководителя на съответната секция в срок от 5 дни да предложи трима експерти в съответната научна област, които да изготвят становища. Председателят на Етичната комисия предлага на директора да възложи на тримата експерти изготвянето на становища по сигнала. Становищата се изпращат до Етичната комисия в срок до 14 дни от възлагането и съдържат заключение относно наличието или липсата на плагиатство или недостоверност на представените научни данни.

(7) След разглеждане на постъпилите материали по случая, Етичната комисия подготвя доклад до Директора с окончателно решение за наличието или липсата на плагиатство, а в случай на наличие – за неговия мащаб/формат, съответно – за недостоверност на научни данни. Докладът, съдържащ заключението, се изпраща на Директора с оглед изпълнение на правомощията му по закон, в случай, че е установено плагиатство или недостоверност на представените научни данни.

Чл. 22. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) Проверката по реда на настоящите правила се образува по сигнал от заинтересовано лице по смисъла на § 1, т. 21 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ, лица, заемащи други академични длъжности, такива, обучаващи се в Института по океанология при БАН, или членове на редакционни колегии на учебни и/или научни издания.

(2) Проверка по анонимни сигнали не се образува. При съмнение, че лицето, посочено в сигнала като негов автор, не е действителния му автор, заместник-директор и правоспособен юрист преценяват горното и представят доклад пред директора.

(3) Сигналят по чл. 21, ал. 1 трябва да съдържа:

1. името, адреса и координати за обратна връзка на подателя, както и негов подпис;
2. доказателства за качеството му на лице по смисъла на чл. 23, ал. 1 от настоящите Правила;
3. посочване на нарушенията, които се твърдят, научните трудове, в които те са установени, и автора или авторите им;
4. доказателства, подкрепящи твърденията и сигнала;
5. библиографско описание на научния труд (статия, публикуван доклад, учебник, книга или др.), в който е открито плагиатство от публични трудове на друго лице;
6. печатни и/или електронни носители или адреси, на които са достъпни съответните материали или приложени техни копия;
7. кога и как е открито предполагаемото плагиатство.

(4) Доказателствата, подкрепящи твърденията в сигнала по смисъла на предходната алинея, могат да бъдат писмени съпоставки между текстове, графики, схеми, фигури и други, като е допустимо и представянето на указания къде могат да бъдат допълнително установени и събрани допълнителни доказателства.

Чл. 23. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) Осъществяване на проверката за плагиатство и недостоверност на научни данни при неприключили текущи процедури за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, относно лице, което е кандидат за придобиване на научна степен или за заемане на академична длъжност, се осъществява от научното жури на основание чл. 4, ал. 11 от ЗРАСРБ.

(2) При извършване на проверката по ал. 1 членовете на научното жури имат право да назначават допълнителни експертизи на представените текстове и преводи в случаите, когато става въпрос за плагиатство от чуждестранни автори и други.

(3) Научното жури задължително запознава лицето, срещу което е подаден сигнал, с неговото съдържание, с приложените към него доказателства, както и с доказателствата, служебно събрани в хода на проверката, като му дава възможност да изрази своето становище, вкл. и да представи допълнителни доказателства или да поиска събирането на такива.

(4) Научното жури се произнася относно наличието или липсата на плагиатство

или недостоверност на представените научни данни с мотивиран доклад и решение по тези въпроси.

(5) Докладът по ал. 4 се подписва от всички членове на научното жури, като член на журито може да изрази особено мнение.

(6) Докладът, съдържащ решението на журито, се изпраща на Директора с оглед изпълнение на правомощията му съгласно закона, в случай, че е установено плагиатство или недостоверност на представените научни данни.

Чл. 24. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) В случаите, когато е образувана проверка във връзка с неприключила текуща процедура за придобиване на научна степен или заемане на академична длъжност и едновременно с това се установи, че проверка по същия предмет е образувана пред Комисията по академична етика към МОН, научното жури я уведомява за хода на проверката по сигнал и препраща цялата информация, вкл. и доклада си към нея.

(2) В съответствие с принципа, въведен в чл. 2, ал. 1 от настоящите Вътрешни правила, научното жури е обвързано с решението на Комисията по академична етика към МОН в случаите, когато тя приеме, че е компетентна да извърши проверката.

Чл. 25. При установяване на плагиатство, се предприемат следните действия:

1. При плагиатство, което е в резултат на небрежност или без намерение за измама и приликата между документите е незначителна, на лицето се разрешава да представи отново работата си след прилагане на подходящо цитиране.

2. При плагиатство, при което не се превишават процентите, заложи в КС1 и КС2 от система StrikePlagiarism, или когато се установят пропуски, като напр. неподходящо цитиране или копиране само на няколко параграфа, се отчита, че намерението за измама е много ниско и може да се дължи на липса на информация. Сходството в документите е извън критичните граници. В този случай на автора може да бъде позволено да представи отново своята работа след подходящо цитиране и преработване на дисертационния труд.

3. При плагиатство, когато се превишават процентите, заложи в КС1 и КС2 от системата StrikePlagiarism, при което е установен и обективно доказан умишлен и планиран опит за копиране на работата на друг автор; или голямо количество данни, взети от работа на друг автор; или източник на данни за копиране и др. и е безспорно доказано намерението за измама (представяне на данните/резултатите като собствени):

- а) се изисква детайлна преработка на труда;
- б) не се зачитат представените материали в резултат на установено плагиатство;
- в) отправя се предупреждение за отстраняване от ИО-БАН;
- г) лицето се отстранява от ИО - БАН.

Чл. 26. (Нов – 07.11.2025 г.) (1) При налагане на санкциите се спазват следните принципи:

1. Санкциите се налагат с цел да се предотврати извършването на подобни нови нарушения.

2. Тежестта на санкцията трябва да съответства на тежестта на извършеното нарушение.

3. За едно конкретно нарушение може да бъде наложено само едно наказание.

4. Могат да бъдат налагани само санкции, които са предвидени в нормативен акт или в тези правила и процедури.

(2) Санкциите се налагат в едномесечен срок от установяване на съответното нарушение.

Чл. 27. (Нов – 07.11.2025 г.) Санкциите се налагат със заповед на Директора на ИО - БАН по предложение на Комисията по етика.

Чл. 28. (Нов – 07.11.2025 г.) В едноседмичен срок кандидатът за докторант/докторантът може да обжалва наложената му санкция, като подаде писмено възражение до Директора на ИО - БАН.

Чл. 29. (Нов – 07.11.2025 г.) При доказано по законоустановения ред плагиатство на представените научни данни в научните трудове на лице, въз основа на които то е придобило научна степен или е заело академична длъжност, Директорът на ИО - БАН предприема действия и налага санкции по предложение на Научния съвет на ИО- БАН.

Чл. 30. (Нов – 07.11.2025 г.) Информация и копие от заповедите на Директора на научната организация за прекратяване на трудовото правоотношение на лицето на основание чл. 35, ал. 1, т. 1 ЗРАСРБ, след изтичане на сроковете за обжалването им, предвидени в закона, се изпращат на НАЦИД към МОН.

Настоящите правила са приети с Решение на Научния съвет на ИО-БАН на 03.09.2025 г. (Протокол №11/03.09.2025 г.), допълнени с Решение на Научния съвет на ИО-БАН на 07.11.2025 г. (Протокол №14/07.11.2025 г.) и влизат в сила от деня на приемането им.